

Feest in het middenveld

Beschouwingen bij de 'Dag van de Verenigingen'

Op zaterdag 24 november vierde de Verenigde Verenigingen feest in Gent. Als spreekbuis van het Vlaamse middenveld heeft de Verenigde Verenigingen dit jaar reden tot feesten: ze viert immers haar eerste lustrum.

De Verenigde Verenigingen is, zoals de naam het zegt, een vereniging van verenigingen van zeer uiteenlopend pluimage. In termen van ouderdom, omvang, type activiteiten, doelstellingen en levensbeschouwelijke gezindten overstijgt ze klassieke grenzen. In 2006 realiseerde ze bovendien een belangrijk wapenfeit: ze slaagde erin de Vlaamse regering 'uit haar kot te halen'. Samen met deze laatste ondertekende ze een charter dat de samenwerking tussen middenveld en overheid officieel bevestigt. De Vlaamse regering gaf hiermee duidelijk het belang te kennen dat zij hecht aan het verenigingsleven en de maatschappelijke rol die het vervult. Omgekeerd geeft het verenigingsleven expliciet uiting aan zijn maatschappelijk engagement: het bevorderen van sociale samenhang en integratie, democratisch en actief burgerschap en zin voor diversiteit.

Met het feest in Gent wilde de Verenigde Verenigingen ook de levendigheid van het hedendaagse middenveld in Vlaanderen aantonen en vieren. Het rijke Vlaamse verenigingsleven werd letterlijk tentoon gespreid op de 'verenigingenmarkt'. Vijfenzeventig verenigingen toonden aan elkaar en aan alle geïnteresseerden wie ze zijn, waarvoor

ze staan en wat ze doen. In het 'inlichtingendorp' konden geïnteresseerden hun licht opsteken over allerhande aspecten van het verenigingsleven en was er ruimte voor studie, ervaringsuitwisseling en discussie.

De deelnemers-verenigingsleden werden ook letterlijk op een feest getrakteerd, want zoveel vrijwillige inzet van zoveel organisaties en mensen verdient het om gevierd te worden. Een natje en een droogje en een streepje muziek hoorden erbij.

Toch plaatsen sommige waarnemers ook kanttekeningen bij het hele gebeuren. Vierde de Verenigde Verenigingen met dit feest niet het einde van haar bestaan? Tonen de voorbije verwezenlijkingen niet aan dat het middel zijn doel bereikt heeft en dat het geen zin meer heeft het kunstmatig in leven te houden als een doel op zich? En was het bovendien geen kunstmatig feest? Een van bovenaf opgelegd kant-en-klaar pakket in plaats van een van onderuit georganiseerd initiatief? Toch nuttig om even bij deze bedenkingen stil te staan.

Kracht én zwakke plek

Bekijken we vooreerst het nut van het voortbestaan van een initiatief als de Verenigde Verenigingen. Dat wat haar kracht is – het feit dat het een vereniging is van middenveldorganisaties van uiteenlopend pluimage – is meteen ook haar zwakke plek. Tegen een gemeenschappelijke opponent is het makkelijk om je samen af te zetten en als een duidelijk front met gemeenschappelijke kenmerken naar voren te treden. Maar van zodra die alliantie

Het middenveld werkt, omdat het van onderuit werkt.

haar werk heeft gedaan, dreigt ze haar kracht te verliezen. Zoals een vuurwerkpijl die, op het ogenblik dat hij zijn kracht toont, weer uiteenspat in de afzonderlijke deeltjes waaruit hij is samengesteld.

Daartegenover staat evenwel dat een sociale realiteit als de Verenigde Verenigingen geen materiële realiteit is. Beide zijn wel door mensen opgezet, maar het sociaal geconstrueerde object dat de Verenigde Verenigingen is, is niet noodzakelijk een eindig ding. Het is een ding dat voortdurend opnieuw in de acties en interacties van mensen tot leven kan worden gebracht en verder ontwikkeld. Ontstaan als een initiatief op het niveau van koepels en federaties van middenveldorganisaties met het doel het nut en de noodzaak van het middenveld te bevestigen ten aanzien van politici, maar ook van de eigen achterban, gaat het nu een tweede fase in. Niet noodzakelijk een fase van neergang en versplintering, wel mogelijkerwijze een fase van verdere ontwikkeling. Onder meer op het niveau, of beter gezegd in de concrete realiteit, van de plaatselijke verenigingen en initiatieven. Verenigingen van plaatselijke organisaties en initiatieven kunnen ook op lokaal niveau de handen in elkaar slaan om samen sterker te wegen op het beleid, om samen menselijke verwachtingen en behoeften op te sporen, te verwoorden en te realiseren, om samen maatschappelijke problemen aan te pakken en sociale integratie en samenhang te bewerkstelligen.

Beluisteren we de soms wel eens gehoorde oprisping dat zo'n feest weliswaar leuk is, maar dat men toch weer van mensen verlangt dat ze hun vrije zaterdag – die misschien in verenigingsverband doorgebracht wordt – zouden opofferen voor een extra activiteit. Een oprisping die in de lijn ligt van de vaak door vrijwilligers uitgesproken en zeker niet altijd onterechte bedenking dat zij, als ze zich eenmaal voor een organisatie of taak inzetten, vaak gesolliciteerd worden om toch ook maar met deze of gene andere

activiteit of organisatie mee te doen. Iets wat er, in de hedendaagse samenleving, met haar overaanbod aan mogelijkheden tot participatie, engagement en persoonlijke ontplooiing enerzijds en een voor veel mensen al drukke agenda van professionele en gezinstaken anderzijds, vaak te veel aan is. Iets wat overigens ook vaak tot frustratie en schuldgevoelens aanleiding kan geven, omdat men wel graag zou willen – voor de goeie zaak, en voor de mensen die het vragen –, maar het gewoonweg praktisch niet ziet zitten.

Van bovenaf georchestreerd evenement?

Men zou kunnen zeggen dat een initiatief als de Dag van de Verenigingen in contrast staat met dat wat in het middenveld plaatselijk gebeurt. In tegenstelling tot het werk ter plaatse is het een van bovenaf georchestreerd evenement. De realiteit van de lokale verenigingen en plaatselijke afdelingen van grote middenveldorganisaties bestaat echter maar dankzij en doorheen het werk aan de basis. Het middenveld werkt, omdat het van onderuit werkt. Hiertegenover lijkt de realiteit van de Verenigde Verenigingen een kunstmatig, geconstrueerd iets.

De realiteit en finaliteit van de Verenigde Verenigingen is uiteraard van een andere aard dan die van lokale afdelingen en organisaties. We zouden het een tweede orde organisatie kunnen noemen. Dat heeft ze gemeenschappelijk met de grote middenveldorganisaties, federaties en koepels die haar leden zijn. Ook zij staan voortdurend voor dezelfde uitdaging om hun nut en noodzaak ten aanzien van de concrete basiswerking te bewijzen en daarbij de reële basis niet uit het oog te verliezen. Zeker diegene die geen *one issue*-organisatie zijn en er vele armen en vertakkingen op na houden, hebben voortdurend een mogelijke afstand tussen het lokale en het nationale niveau te overwinnen. Een extra uitdaging voor de Verenigde Verenigingen wordt echter wel gevormd

De idee van 'samen sterk' in één vereniging of één initiatief kan uitgebreid worden tot de idee van 'samen sterk' over verschillende verenigingen en initiatieven heen.

door de heterogeniteit van de organisatie. Zeker wanneer ze als één front naar voren wil treden en standpunten innemen, bestaat het gevaar dat de posities, eigenheden en gezichtspunten van de afzonderlijke organisaties afgevlakt geraken en er een soort eenheidsworst gecreëerd wordt waarin niemand zich nog echt herkent.

Om al deze redenen was het een zinvol idee 1) om de rijkdom én de gemeenschappelijkheid van de basiswerking in de leden-verenigingen op zo'n dag als 24 november te vieren en aan de buitenwereld én aan elkaar te tonen, 2) om aan te zetten tot uitwisseling over gemeenschappelijke belangen, uitdagingen en manieren van aanpak, 3) om de abstracte idee van de Verenigde Verenigingen te actualiseren, dit wil zeggen in praktijk te brengen in de concrete lokale realiteit. Het ondersteunen van deze actualisering vormt de grote uitdaging voor de Verenigde Verenigingen.

'Natuurlijke partnerschappen'

Alvast dit ter overweging: dat concrete samenwerking vaak gepaard lijkt te gaan met identiteitsconflicten en missioneringdrang, is grotendeels het gevolg van het feit dat men vaak uitgaat van het primaat van de organisatie. Met andere woorden, dat men de organisatie en het (op een bepaalde wijze) voortbestaan ervan als doel op zich stelt. Men werkt dan in een 'context van verantwoording'. Men gaat op zoek naar activiteiten en projecten die het (voort)bestaan van de organisatie kunnen legitimeren. Men kan echter ook werken in een 'context van ontdekking'. Dan is het vertrekpunt niet de organisatie en het doel het voortbestaan ervan, maar wordt het uitgangspunt gevormd door de behoeften, de noden en de verwachtingen die leven bij de mensen zelf. De organisatie wordt dan als het middel gezien waarmee hierop kan geantwoord worden. In dat geval kan de idee van 'samen sterk' in één vereniging of één initiatief uitgebreid worden tot

de idee van 'samen sterk' over verschillende verenigingen en initiatieven heen. De kans dat mensen mee aan de kar gaan trekken is meteen ook groter wanneer vertrokken wordt van wat hen (en niet de organisatie) bezig houdt. Mensen hebben organisaties nodig om hun eigen handelingsvermogen en daadkracht uit te breiden en zo hun behoeften te bevredigen, noden te leningen of belangen te verdedigen. Organisaties bieden de kracht van het getal, ze bieden ook de kracht van vroegere ervaringen, handige methodieken en beproefde strategieën. Ze bieden dit aan mensen aan, maar ook aan elkaar, als ze samen willen gaan voor de verwezenlijking van een bepaald doel.

Welke de verschillende verenigingen zijn in het samen gaan, zal afhangen van het beoogde doel én van de eigenheid van elke betrokken organisatie. Je zou kunnen zeggen dat er zich telkens een soort van 'natuurlijke partnerschappen' uitkristalliseert tussen verenigingen die vanuit hun wezen dezelfde doelstellingen hebben, of dezelfde inspiratie of maatschappijvisie delen. Let wel, deze natuurlijke partnerschappen kunnen best bestaan tussen verenigingen en initiatieven die uiteenlopende doelen voor ogen hebben of verscheiden visies en organisatievormen kennen. Ze kunnen niet op voorhand en van bovenaf voor eens en voor altijd worden vastgelegd, noch voor alle contexten hetzelfde worden voorgesteld. Integendeel, ze zijn afhankelijk van plaats, tijd, project of thema én van de concrete mensen die er vorm aan geven.

Forum

Het initiatief van de Verenigde Verenigingen geeft aanleiding tot dit soort van overwegingen en biedt een forum om hierover van gedachten te wisselen. Zo is het een middel en geen doel op zich. Op die manier bekeken is haar voortbestaan meteen ook gewettigd en was het feest in Gent zeker geen uitvaart, maar eerder een initiatieritueel.